

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ยุทธศาสตร์ คือ การพัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา โดยการวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ต (Kemmis & McTaggart, 1988)

ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และ การสะท้อนผล (Reflection) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

พื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนบ้านคลองขวางบน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพื้นที่ในการวิจัย ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์ในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นอย่างดี และได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย รวมทั้งสะดวกในการประสานงานและติดตามผลการวิจัย ประกอบกับโรงเรียนมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและมีความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี 2553 นอกจากนี้ครูและบุคลากรยังมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพอีกด้วย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนบ้านคลองขวางบน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านคลองขวางบน ปีการศึกษา 2553 จำนวน 15 คน

การเก็บข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม

(Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ตลอดจนการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหา และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดการวิจัย โดยตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) และยังใช้วิธีการตรวจสอบจากสมาชิก (Member Check) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงมาอธิบายรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน และยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีสาระสำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาทักษะความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับครู ได้แก่
 - 1.1 สำรวจความต้องการ 1.2 จัดอบรม
2. การเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานให้กับครู ได้แก่ 2.1 การจัดทำสื่อการสอน 2.2 แผนการสอน 2.3 การรายงานผลการปฏิบัติงาน
3. การจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในแต่ละปีอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 3.1 การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย 3.2 การทำงานเป็นทีม 3.3 การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ
4. มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมเพียงพอและเป็นปัจจุบัน ได้แก่
 - 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน 4.2 สารสนเทศ
5. การมีโครงสร้างการแบ่งงานรับผิดชอบอย่างชัดเจน ได้แก่
 - 5.1 คำสั่งมอบหมายงาน 5.2 พรรณนางาน

6. การสร้างแรงจูงใจขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร ได้แก่ 6.1 ส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม
อบรม สัมมนา 6.2 พาไปศึกษาดูงาน 6.3 การพิจารณาความดีความชอบ ยกย่องชมเชย
ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา
ประกอบด้วย

1. การสร้างหรือผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ 1.1 การสำรวจสื่อ
1.2 การผลิตสื่อ 1.3 การนำเสนอสื่อ

2. การบูรณาการการสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้นของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 2.1 ประชุม อบรม
2.2 ศึกษาดูงาน 2.3 การสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้น

3. การส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนา ได้แก่ 3.1 ประชุม อบรม
3.2 ศึกษาดูงาน

4. การนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด ได้แก่ 4.1 ประชุม
4.2 มอบหมายงาน 4.3 การนิเทศการสอน นิเทศงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน ประกอบด้วย

1. การหมุนเวียนการสอนของครูตามความรู้ความสามารถและความถนัด ได้แก่ 1.1
ประชุมปรึกษาหารือ 1.2 สำรวจความรู้ความสามารถ 1.3 จัดตารางสอน 1.4 หมุนเวียนการสอน

2. การปรับปรุงสถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ 2.1
ประชุมวางแผน 2.2 ประสานงาน 2.3 ปรับปรุงพัฒนา

3. การใช้แผนการสอนคละชั้น ได้แก่ 3.1 ประชุม อบรม 3.2 ศึกษาดูงาน
3.3 การสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้น

4. การมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครอบคลุมครบทุกด้าน ได้แก่
4.1 รู้จักนักเรียนรายบุคคล 4.2 วางแผนให้ความช่วยเหลือ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
ประกอบด้วย

1. การสร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือ
โรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1.1 ประชุม พุดคุย ปรึกษาหารือ

2. การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 2.1 ประชุมวางแผน
ดำเนินการ 2.2 ประสานงาน 2.3 ประชาสัมพันธ์ 2.4 ระดมทรัพยากร

อภิปรายผล

จากการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้ มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ โรงเรียนมีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับครู ได้แก่ สำรวจความต้องการ จัดอบรม และการเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานให้กับครู ได้แก่ การจัดทำสื่อการสอน แผนการสอน และการรายงานผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ การที่พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และเข้าถึงการใช้เทคโนโลยี จะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนเกิดการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวทางของสำนักทดสอบทางการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2544, หน้า 83 อ้างถึงใน สมหมาย อัครอนกสอย, 2551, หน้า 50-52) ที่ได้กำหนดลักษณะสำคัญของสถานศึกษาคุณภาพไว้ในด้านการเรียนรู้ของบุคลากรว่า การเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีหลักสำคัญดังนี้ เป็นการปฏิบัติงานประจำตามปกติของคณะบุคลากรทุกคนและนักเรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นทุกระยะของทุกคนในสถานศึกษาเป็นผลจากการแก้ปัญหาของสถานศึกษา ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การพัฒนาการศึกษาควรเน้นที่ความก้าวหน้า การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ หลักสูตรและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ทั้งหมด ควรได้รับการจัดระบบที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและควรประกอบด้วยวิธีประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนซึ่งประกอบด้วย การประเมินผลอย่างมียุทธศาสตร์ โดยเน้นที่ข้อมูลที่มีตัวบ่งชี้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นหรือไม่ สถานศึกษาดึงทุนพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา การฝึกอบรมและโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึงการก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การบริหารด้วยโปรแกรมการศึกษาและการฝึกอบรมควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น คอมพิวเตอร์และการสื่อสารผ่านดาวเทียม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของไซเซอร์ (Sizer, 1990, pp. 6-8) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อโรงเรียนที่ดีประการหนึ่ง คือ มีสภาพกัลยาณมิตรร่วมวิชาชีพ (Collegiality) ซึ่งแสดงได้จากพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนที่มีลักษณะใฝ่รู้ แบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ แซลลิส (Sallis, 2002, p. 138-145) ได้กำหนดองค์ประกอบของกรอบงานคุณภาพของสถานศึกษาไว้ประการหนึ่งว่า การฝึกอบรมบุคลากรเพื่อสร้างคุณภาพ (Initiating Staff Training for Quality) การพัฒนาบุคลากรเป็น

เครื่องมือสำคัญในการสร้างความตระหนัก และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารในอนาคต จะต้องดำเนินการภายใต้วิสัยทัศน์ของผู้ปฏิบัติและค่านิยมร่วมกันของทุกฝ่าย การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือในการสร้างค่านิยมเหล่านั้นให้เกิดขึ้น เพื่อให้การฝึกอบรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในการจัดโปรแกรมการอบรม ส่วนองค์ประกอบ ในด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในแต่ละปีอย่างเป็นระบบได้แก่ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย การทำงานเป็นทีม การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ องค์ประกอบการมีโครงสร้างการแบ่งงานรับผิดชอบอย่างชัดเจน ได้แก่ คำสั่งมอบหมายงาน และพรรณนางาน ซึ่งในการดำเนินการต่างๆของโรงเรียนสามารถแบ่งงานกันได้ง่าย เนื่องจากบุคลากรมีน้อย เกิดการพูดคุยกันอยู่เสมอ ทำให้บรรยากาศการทำงานเป็นแบบครอบครัว ในด้านองค์ประกอบที่มีข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมเพียงพอ และเป็นปัจจุบันจัดการ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน สารสนเทศของโรงเรียนที่ครอบคลุมครบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุพัตรา สุภาพ (2536, หน้า 190) ที่กล่าวว่าความสำเร็จในการบริหารองค์การเป็นการใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ กำหนดนโยบายเป้าหมายวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน อธิบายวิธีการทำงาน การมอบอำนาจหน้าที่ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถทำงานได้สำเร็จและทุกคนใฝ่คว้าหาความสำเร็จโดยยึดหลัก S-U-C-C-E-S-S กล่าวคือ 1) S (Select Your Goals) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จที่เราต้องการ 2) U (Unlook Your Negative Thinking) หมายถึง การหันมามองตนเองอย่ามองสิ่งอื่นในแง่ร้าย หาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข 3) C (Commit Yourself) หมายถึง การทุ่มเทความสำเร็จต้องทำอย่างขยันขันแข็ง ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากคนอื่น 4) C (Chart Your Course) หมายถึง การวางแผนถ้าต้องการความสำเร็จต้องมีการกำหนดแผน วางโครงการล่วงหน้า 5) E (Expect Problems & Difficulties) หมายถึง การยอมรับปัญหาและอุปสรรค ความสำเร็จต้องใช้เวลา 6) S (Sacrifice yourself) หมายถึง กรู้จักตนเอง อุทิศตัว อุทิศเวลาเพื่อทำงานแบบสร้างสรรค์ ขยันมีมานะ ความสำเร็จอยู่ใกล้ตัว และ 7) S (Stick with It) หมายถึง การไม่ยอมแพ้ อย่าห่อถอยจนกว่า จะทำถึงที่สุด นอกจากนี้ แซลลิส (Sallis, 2002, p. 138-145)กล่าวว่า ในการกำหนดกรอบงานคุณภาพของสถานศึกษา จำเป็นที่สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานของตนเองสำหรับเป็นหลักการด้านคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจน และกำหนดแนวทาง การดำเนินการให้บรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด โดยดำเนินการ ตามขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ 1) ค้นให้พบว่าจะไรที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติ 2) มีวิธีดำเนินการอย่างไร 3) จัดบันทึกรายการ สิ่งที่ต้องปฏิบัติ 4) ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ระบุไว้ และ 5) จัดทำหลักฐานแสดงในสิ่งที่ปฏิบัติได้สำเร็จตามประเด็นรายการที่ต้องการปฏิบัติ ส่วนองค์ประกอบด้านการสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร

ได้แก่ ส่งบุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา พาไปศึกษาดูงาน และการพิจารณาความดีความชอบ ยกย่องชมเชย ทางโรงเรียนมีการดำเนินการส่งครูเข้ารับการอบรมอยู่เป็นประจำ และมีการพาไปศึกษาดูงานภาคเรียนละหนึ่งครั้ง ซึ่งเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจให้กับครูเป็นอย่างดี และเป็นที่ชื่นชอบของครูมาก ทำให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความพอใจของ Herzberg (1959) ที่มีความเชื่อว่า ปัจจัยที่จะจูงใจให้คนทำงาน ประกอบด้วย ความสำเร็จในงานที่ทำ การได้รับการยอมรับ ยกย่องและนับถือ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่นำไปสู่ความสำเร็จ ลักษณะของงานที่ทำ ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และความเจริญเติบโตส่วนบุคคล และยังสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมของมนุษย์ของ Argyris (1957) ที่พบว่าบุคคลจะมีวุฒิภาวะและบุคลิกภาพเป็นของตนเอง การบริหารแบบมีส่วนร่วม จะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในด้านการตัดสินใจ การควบคุม การทำงาน การแสดงออก ทักษะคิด และการใช้ความสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ และนอกจากนี้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด คือ แรงจูงใจและภาวะผู้นำ กล่าวคือ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นเพื่อก่อให้เกิดการกระทำของพลังในบุคคล ส่งผลต่อการแสดงซึ่งพฤติกรรมและวิธีการในการทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการ เพราะแรงจูงใจมีผลต่อกระบวนการทำงานของคน ในทิศทางแห่งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการจูงใจ เพื่อส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในงาน เกิดความสามัคคี จงรักภักดี และซื่อตรงต่อองค์การ เกิดความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อตนเองและองค์การ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพ ประกอบด้วย การสร้างหรือผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ การสำรวจสื่อ การผลิตสื่อ และ การนำเสนอสื่อ องค์ประกอบการบูรณาการเรียนการสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ประชุม อบรม ศึกษาดูงาน การสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้น ซึ่งโรงเรียนได้มีการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อแก้ปัญหา ขาดแคลนครูและครูไม่ครบชั้น จึงเลือกแนวทางการใช้แผนการสอนคละชั้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และองค์ประกอบการส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนา ได้แก่ ประชุม อบรม และการศึกษาดูงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Hopkins & Strem (1997) ที่กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา ขบวนการศึกษา นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอยู่กับคุณภาพการสอนของครู ผลจากการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการบริหารจัดการโรงเรียนแบบใหม่ ทำให้ครูต้องมีงานและ

ความรับผิดชอบใหม่ๆเพิ่มมากขึ้น ครูต้องสามารถรับการเปลี่ยนแปลงที่มีมาอย่างต่อเนื่อง เช่น หลักสูตรและเนื้อหาการสอนที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ครูต้องรับมือว่า ควรจะสอนอะไรและจะสอนด้วยวิธีใดจึงจะให้ผลที่ดีที่สุดต่อคุณภาพของผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนก่อให้เกิดนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับครู เช่น การให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้นและครูต้องมีส่วนร่วมในการความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ครูสามารถจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น (เช่น การสอนเป็นทีม การใช้อาสาสมัครหรือผู้ช่วยการสอน การส่งเสริมกลยุทธ์การเรียนรู้แบบเชิงรุกในชั้นเรียน) การสร้างหรือการเสริมแรงจิตใจเกี่ยวกับโครงสร้างอาชีพเกี่ยวกับการสอน Hopkins & Strem ยังกล่าวอีกว่า ครูที่มีคุณภาพสูง ในยุคการปฏิรูปการศึกษาต้องมีคุณลักษณะ คือ มีความผูกพันยึดมั่นในหน้าที่ครู มีความมุ่งมั่นในการช่วยเหลือนักเรียนด้านการเรียน การปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองและหาวิธีการสอนใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสอนหลายรูปแบบ ความสามารถในการร่วมมือกับครูอื่นๆ และความสามารถในการสะท้อนการปฏิบัติงานของตนเอง คุณลักษณะของครูที่มีคุณภาพสูงในระดับโรงเรียน คือ การมีฉันทมติต่อวิสัยทัศน์และค่านิยมของโรงเรียน การวางแผนเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองในการทำงาน และการมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชัย บำรุงศรี (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียน ซึ่งมีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านมาตรฐานการเรียนการสอน โดยครูวิเคราะห์หลักสูตรก่อนทำแผนการเรียนรู้ ครูใช้สื่อที่ทันสมัยและหลากหลาย มีการประเมินผล ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร มีการซ่อมและสอนเสริมอย่างสม่ำเสมอ และด้านมาตรฐานการบริหารโรงเรียน มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน มีวิธีการพัฒนาบุคลากร และให้บุคลากรพัฒนาตนเองหลายวิธี ใช้กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในการประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาโรงเรียน การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรใช้หลาย ๆ วิธี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, (2552) ในเรื่องของการสอนแบบคละชั้นว่า รูปแบบการการสอนแบบคละชั้น มีวิธีการหลายแบบ บางโรงเรียนให้นักเรียนเรียนคละชั้นระหว่างนักเรียนชั้น ป. 1-2 ชั้น ป. 3-4 และชั้น ป. 5-6 แต่บางโรงเรียนให้คละบางวิชา เช่น วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา เป็นต้น บางโรงเรียนให้เริ่มคละชั้นที่ชั้น ป. 2 โดย ป. 1 จะสอนแบบไม่คละชั้น จากผลการตรวจเยี่ยมพบว่า ครูต้องมีการจัดทำตารางสอนและแผนการสอนสำหรับการสอนแบบคละชั้น ต้องวางแผนล่วงหน้าว่าจะสอนอย่างไรให้นักเรียนทั้งหมดที่เรียนร่วมกันและต่างระดับได้สละครบถ้วนตามหลักสูตร

วิธีการคละชั้นอาจเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ได้ผลสำหรับโรงเรียนที่ขาดแคลนครู แต่อาจจะไม่ใช่วิธีการที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นได้มากนัก เนื่องจากครูจะจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำที่ผู้เรียนควรรู้ แต่การจะพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เต็มตามศักยภาพ อาจทำได้ยาก ต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถสอนแบบคละชั้นเป็นพิเศษ ส่วนองค์ประกอบการนิเทศ กำกับ ติดตามของผู้บริหารอย่างใกล้ชิด ได้แก่ ประชุม มอบหมายงาน และการนิเทศการสอน นิเทศงาน เนื่องจากโรงเรียนมีบุคลากรน้อยจึงทำให้ครูและผู้บริหารมีโอกาสได้พูดคุยกันบ่อยมากขึ้น ทำให้รู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ของครูและดำเนินการแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์ รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะ (Suggestion Programs) โดยการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้บุคลากร

แต่ละคน แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการทำงาน เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของสมเดช สีแสง (2546, หน้า 991) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษามาตรา 27 27 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ไว้ว่า ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้เฝ้ากับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1) ควบคุม ดูแลให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษากำหนด 2) พิจารณาเสนอความคิดเห็นความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา 3) ส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) จัดทำมาตรฐาน ภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา 5) ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่นหรือตามที่ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาหรือคณะกรรมการสถานศึกษามอบหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน ประกอบด้วย การหมุนเวียนการสอนของครูตามความรู้ความสามารถและความถนัด ได้แก่ ประชุมปรึกษาหารือสำรวจความรู้ความสามารถ จัดตารางสอน และหมุนเวียนการสอน องค์ประกอบการปรับปรุงสถานที่ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน ได้แก่ การประชุมวางแผน ประสานงาน และปรับปรุงพัฒนา องค์ประกอบการใช้แผนการสอนคละชั้น ได้แก่ ประชุม อบรม ศึกษาดูงาน และการสอนโดยใช้แผนการสอนคละชั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์จิโอ

วานนี (Sergiovanni, 1991, pp. 88-90) ที่มีการสรุปผลการศึกษว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพนั้นควรมีลักษณะ ดังนี้ สร้างบรรยากาศที่ดีแก่นักเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เน้นการพัฒนาบุคคล จัดให้บุคลากรได้มีโอกาสเป็นผู้นำ และมีการส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ยังสอดคล้องกับ สมิธ (Smith, n.d. อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์, 2539, หน้า 33) ได้ให้กรอบแนวคิดขององค์ประกอบการดำเนินงานที่จะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพด้านการผลิตจากปัจจัย ดังนี้ ปัจจัยมนุษย์ ได้แก่ กำลังคน ความสามารถ พลัง ความต้องการและความคาดหวัง ปัจจัยนอกจากมนุษย์ ได้แก่ เงินทุน เครื่องมือ วัสดุ เทคนิควิธีการ และที่ดิน ปัจจัยการจัดการองค์การ ได้แก่ การจัดโครงสร้าง การจัดศักยภาพการปรับเปลี่ยน การวิเคราะห์ การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดยุทธศาสตร์ และการกำหนดกลยุทธ์ ปัจจัยการจัดระบบการตัดสินใจ ได้แก่ กระบวนการตัดสินใจ การใช้สารสนเทศและระบบสนับสนุน และปัจจัยการวางแผนและควบคุม ได้แก่ การวางแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนโครงการ การวิเคราะห์ต้นทุนและกำไร เพิ่มประสิทธิผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนของสมศักดิ์ (สมศักดิ์ สันธุระเวช, 2541, หน้า 30-38) ที่กล่าวว่ากรอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนั้น ประกอบด้วย กรอบบุคลากร หมายถึงโรงเรียนต้องสร้างเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และพัฒนาที่มีการกระตุ้นใจให้ผู้ร่วมงานรู้จักคิดและรักการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อการสร้างสรรค์ ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น จัดบุคลากรให้ตรงตามความสามารถและสาขาวิชา พัฒนาวิสัยทัศน์ของบุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานเป็นทีม สร้างจิตสำนึกในการทำงานให้เห็นว่าการปรับปรุงงานจะต้องปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา และเป็นหน้าที่ของทุกคน พัฒนาผู้สอนให้มีอุดมการณ์ มีใจรักในการสอนและเป็นแบบอย่างที่ดี จัดสวัสดิการ สนับสนุนให้มีขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในวิชาชีพ และกรอบทรัพยากร หมายถึง โรงเรียนต้องปรับปรุงสถานที่ และจัดหาทรัพยากรที่มีมาตรฐานตามที่กำหนดให้เพียงพอต่อการพัฒนานักเรียนไปสู่เป้าหมาย จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน แสวงหาแนวทางสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร ส่วนองค์ประกอบการมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ครอบคลุมครบทุกด้าน ได้แก่ รู้จักนักเรียนรายบุคคล และวางแผนให้ความช่วยเหลือ นั้น เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนน้อย จึงเป็นโอกาสที่ครูทุกคนสามารถรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้เป็นอย่างดี มีการจัดทำข้อมูลด้านต่าง ๆ ของนักเรียนไว้อย่างเป็นระบบ มีการประชุมผู้ปกครองทั้งในระดับชั้นเรียน และระดับโรงเรียน ประกอบกับมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนครบทุกคน จึงได้ข้อมูลนักเรียนอย่างละเอียด ทั้งเรื่องการจัดทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน นักเรียนที่เรียนดี การส่งเสริมให้

นักเรียนได้เข้าร่วมการแข่งขันในกิจกรรมต่างๆอยู่เป็นประจำ ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนา
 นักเรียนตามศักยภาพในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1
 (2547) ที่กล่าวว่ากระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ
 กรมสุขภาพจิตได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มี
 กระบวนการเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอก
 โรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 อันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน
 ดังนี้ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่เรียนรู้จะพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่
 แตกต่างกันไป เนื่องจาก แต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ในการ
 พัฒนาเพื่อดูแลและช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริม จึงเป็นสิ่งจำเป็น
 ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วน
 เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง การนำระบบ
 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น
 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นไปอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพและ
 เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน มีการทำงานร่วมกันโดยผ่าน
 กระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติที่สามารถ ตรวจสอบหรือรับ
 การประเมินได้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
 ผลการวิจัย พบว่า ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
 ประกอบด้วย การสร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือ
 โรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้แก่ การประชุม พุดคุย ปรีกษาหารือ องค์กรประกอบ
 การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ประชุมวางแผนดำเนินการ ประสานงาน
 ประชาสัมพันธ์ และระดมทรัพยากร นั้น โรงเรียนมีการจัดให้มีระบบและกลไกในการระดม
 ทรัพยากร ที่จะเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ อาร์กาโร
 (Arcaro, 1995, p. 7) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ
 จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร
 ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสมาชิกชุมชน โดยสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาต้องเริ่มต้นกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจให้ชัดเจนและสนับสนุนให้สถานศึกษากำหนด
 วิสัยทัศน์และพันธกิจให้ชัดเจนด้วย โดยวิสัยทัศน์และพันธกิจนั้นต้องเน้นไปที่ความต้องการของ

คุณภาพเป็นสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้การบริหารจัดการคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management) เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาแห่งคุณภาพทั้งระบบ เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanini, 1991, pp. 88-90) ที่สรุปผลการศึกษาว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพนั้นควรมีลักษณะ ดังนี้ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมหรือบทบาทในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ สุวิมล ว่องวานิช และคณะ (2552, หน้า 2-33) ยังได้ศึกษาว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนทำให้เกิดผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและทำให้เกิดผลทางบวกต่อโรงเรียนและครอบครัว เช่น โรงเรียนที่ให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมมีบรรยากาศในโรงเรียนที่ดีกว่าและมีการเปิดกว้างทางวัฒนธรรมมากกว่าโรงเรียนที่ครอบครัวและชุมชนไม่มีส่วนร่วม และยังสอดคล้องกับ World Bank (2007) ที่สรุปว่าการให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการโรงเรียนจะส่งผลดีต่อคุณภาพของโรงเรียน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนและต้องการให้นักเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพดีจึงมีแรงจูงใจในการปรับปรุงการศึกษาของเด็ก มีความต้องการในการควบคุมกำกับบุคลากรของโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงคาดหวังว่าการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจะช่วยปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ด้านอื่น ๆ เช่น มีงานวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณของโรงเรียน โดยการพิจารณาให้เงินสนับสนุนตามผลงานของโรงเรียน สามารถส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คะแนนสอบที่ดีขึ้น หรือ เพิ่มอัตราการจบการศึกษาของนักเรียน และยังส่งผลต่อระบบการประเมินนักเรียนที่ดีขึ้น มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและนโยบายของโรงเรียนอีกด้วย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของหาญบุเลาะ สาแม (2551) เรื่องการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกลุ่มบุคคลที่มาจากตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรศาสนา ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอาจแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน เมื่อพิจารณารายข้อ

ในแต่ละด้านพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมสูง คือ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากรให้แก่สถานศึกษา การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่สถานศึกษา การรับทราบผลการประเมินผลงานของสถานศึกษา การวิเคราะห์จุดด้อย จุดแข็ง อุปสรรคและโอกาสของสถานศึกษาเพื่อนำไปวางแผนในปีต่อไป ส่วนข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การให้การนิเทศ การกำหนดงบประมาณ การวางกรอบการประเมิน การรายงานผลความสำเร็จสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพศหญิง และเพศชายมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าเพศชาย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กและในโรงเรียนขนาดใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาสูงกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

จากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าเมื่อมองภาพรวมแล้วสอดคล้องกับแนวคิดของ เชียร์เรนซ์ และ โบสเคอร์ (Scheerrens & Bosker, 197 อ้างถึงใน จันทานี สงวนนาม, 2545, หน้า 135) ได้สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement) มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Educational Leadership) มีความเห็นสอดคล้องและกลมเกลียว (Consensus and Cohesion) หลักสูตรมีคุณภาพ และมีโอกาสในการเรียนรู้ (Curriculum Quality / Opportunity to Learn) บรรยากาศของโรงเรียน (School Climate) บรรยากาศในชั้นเรียน (Classroom Climate) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Parental Involvement) ศักยภาพในการประเมิน (Evaluative Potential) การใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Learning Time) มีรูปแบบการเรียนการสอน (Structured Instruction) มีการเรียนรู้แบบอิสระ (Independent Learning) มีการปรับการเรียนการสอน (Adaptive Instruction) มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback and Reinforcement) จากแนวคิดการบริหารโรงเรียนดังกล่าวนี้ สามารถสรุปได้ว่าความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนนั้น แสดงให้เห็นได้จากประสิทธิภาพที่เกิดจากการดำเนินงาน ทั้งของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งรวมถึงการบริหารโรงเรียน การสนับสนุน การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นในโรงเรียนย่อมส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพทางการศึกษาอันเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ดังนั้น ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน จึงส่งผลไปสู่การเกิดคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยในการพัฒนาทักษะความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับครู และการเพิ่มประสิทธิภาพและปริมาณการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานให้กับครู พบว่า มีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทั้งการแสวงหาความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตและการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อการปฏิบัติงานนั้น โรงเรียนจะต้องมีการส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้มีสภาพของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 จากผลการวิจัย ในยุทธศาสตร์พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีระบบการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูที่เสียสละ ในโรงเรียนแบบนี้เป็นพิเศษ

1.3 จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสามารถนำไปเป็นประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ตามบริบทของโรงเรียนของตน

1.4 จากการวิจัยครั้งนี้ องค์ประกอบต่าง ๆ ในแต่ละยุทธศาสตร์นั้น เกิดจากการปฏิบัติของครูในสภาพจริงตามบริบทของโรงเรียน ซึ่งใช้ระยะเวลาและความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะมียุทธศาสตร์หรือสาระสำคัญที่แตกต่างกันไปตามสภาพจริงและบริบทของโรงเรียน

1.5 จากการวิจัยครั้งนี้ ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ที่ช่วยสอนแทนครู โดยเฉพาะการให้ผู้เรียนได้เรียนผ่านการศึกษาทางไกลที่เผยแพร่ผ่านดาวเทียม จากโรงเรียนไกลกังวล หรือสื่อ อื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนนอกเหนือจากที่กำหนด ในหลักสูตร สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไป คือ การพัฒนาคู่มือการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ การจัดทำสื่อที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.2 ควรมีการศึกษาและติดตามการนำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบรูปแบบหรือลักษณะของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละยุทธศาสตร์ ยังคงอยู่หรือไม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร